

Változócsillagok

1994-es észleléseink

Legutóbbi éves beszámolóunk óta (l. Meteor 1994/11.) örvendetes módon javult adatbankunk állapota. Az akkori körülmények gyökeresen megváltoztak. Habár az adatbevitel továbbra is egy-két személy munkája, tavaly sikerült utolérni magunkat, így az adatok számítógépesítése párhuzamosan halad az éppen aktuális hónappal (jelenleg — június közepén — már az áprilisi észleléseket is gépre vittük). Jelentős eredményként könyvelhetjük el azt, hogy a gyors adatbevitelnek köszönhetően januártól adatainkat már számítógépes hálózaton keresztül juttatjuk ki az AAVSO-nak és az AFOEV-nek, miáltal évi kb. 10-15 ezer Ft-os postaköltségtől mentesül az Egyesület. Mindazonáltal továbbra is kérjük a 3 példányban történő adatbeküldést, mert nincs kizárva, hogy ideiglenesen vissza kell térnünk a régi rendszerhez.

Ezen kis idei kitérő után lássuk a tavalyi eredményeket. 1994-gyel a hazai változós történetének legsikeresebb évét zártuk. 94 észlelőtől 40465 megfigyelést kaptunk 827 csillagról. A korábbi évek tendenciája folytatódott, amit az alábbi táblázat is jól illusztrál:

Változócsillag-típus	Csillagok száma	Észlelések száma
Eruptív és kat.	231	21688
Orion-köd változók	37	187
Mira	334	7279
Félszabályos	179	8823
L-típusú	29	1133
RV Tauri	17	1355
Összesen	827	40465

Az összes észlelés 53,6%-a eruptív és kataklizmikus változókról született, ami szintén rekord. A mírak alulészleltsége továbbra is fennáll, és érdekes eredményre jutunk, ha a fenti táblázatot összehasonlítjuk az 1994/11-es Meteorban megjelenttel. Az 1993-hoz képesti 4000 megfigyelésből álló többlet egyértelműen az eruptív változóknál jelent meg, a többi érték teljesen azonos a megelőző évre vonatkozóakkal.

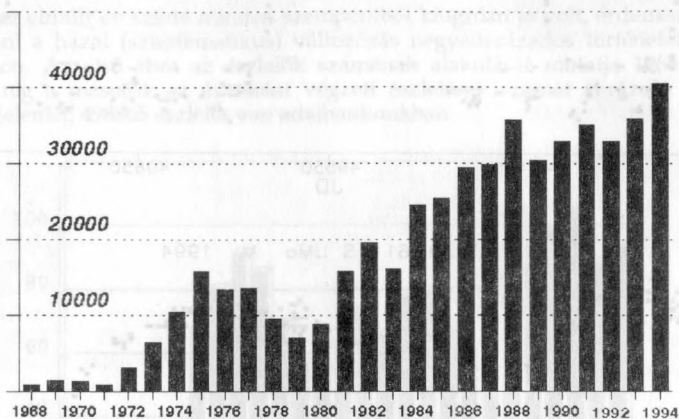
Tekintsük át típusonként a legészleltebb változókat! Eruptív és kataklizmikus: R CrB, 1152 észlelés; SS Cyg, 743; T CrB, 517; V705 Cas, 468; CH Cyg, 378. Mira: χ Cyg, 225; R Leo, 218; S UMa, 199. Félszabályos: Z UMa, 348; W Cyg, 331; AF Cyg, 276. RV Tauri és L típusú: R Sct, 371; AC Her, 345; RV Tau, 170; DM Cep, 168. Mindemellett meglepően sok törpe nővéről és egyéb „egzotikus csemegéről” tudunk egészen folyamatos fénygörbét rajzolni.

Balogh István	Bli	235	Molnár Zoltán RO	Moz	9
Básti Ágnes SK	Bst	3	Nagy Zoltán Antal	Nyz	243
Bója Nóra	Bja	1	Németh Zoltán	Nez	4
Csányi Janek	Cia	8	Nyíró Ottó	Nyo	3
Csernik Antal	Crn	31	Osvald László	Osi	209/19
Csizmadia Szilárd	Csz	6	Papp Sándor	Pps	3334/160
Csukás Mátyás RO	Ckm	215/10	Patak Ákos	Ptk	7
Daróczy Zsolt Dániel	Dar	8	Péter György	Pgy	8
Dömény Gábor	Döm	70	Piri János	Pir	15
Drucskó István	Dru	27	Porhanda Zsolt	Pzs	104
Erdei József, ifj.	Erd	2	Rätz, Kerstin D	Rek	127
Fekete János	Fkj	589	Recsek Renáta	Rec	5
Fidrich Róbert	Fid	1120/53	Reinhard, Peter A	Rep	172
Fodor Attila	Foa	43	Ripero, José E	Rip	3634/511
Fodor Tamás	Fot	4	Rózsa Ferenc	Rof	38
Földesi Ferenc	Ffe	153	Ruzsinka István	Rui	3
Gyenzse Péter	Gen	8	Sajtz András RO	Stz	2132
Hadházi Csaba	Hdh	1375	Sápi Csaba	Sac	330/2
Hajdu Attila	Haa	20	Sárneckzy Krisztián	Sry	467/10
Halmai Gábor	Hag	11	Schweitzer, Emile F	Sch	979/7
Hamvai Antal	Hma	251/6	Scurtu, Virgil V. RO	Scu	20
Havassy Dóra	Hvy	8	Simonkay Piroksa	Spi	4
Henshaw, Colin RB	Hen	59	Skobrák Judit	Sko	19
Hevesi Mónika	Hmo	8	Soós Zoltán	Soz	136
Hevesi Zoltán	Hev	43	Szabó Gyula	Sau	1
ifj. Hevesi Zoltán	Hjr	7	Szabó Rita	Srb	369
Horváth Ferenc	Hof	8	Szabó Róbert	Sbt	603/189
Horváth Péter	Hrp	16	Szalai Tamás	Sit	2
Iskum József	Isk	6	Szauer Ágoston	Szu	105
Józsa Sándor	Jzs	309	Szentaskó László	Sno	10679/5240
Juharos Péter	Jup	54	Szitkay Gábor	Szk	29
Kapus Ildikó	Kau	1	Szutor Péter	Stp	114/2
Keszthelyi Bernadett	Kbt	21	Teichner Szilárd	Tch	15
Keszthelyi Dániel	Kid	322	Tepliczky István	Tey	289
Keszthelyi Sándor	Ksz	12	dr. Timár András	Tia	143
Kiss Hajnalka	Ksh	2	Toone, John GB	Too	4089/375
Kiss László YU	Ksl	1796/7	Tordai Tamás	Tor	109
Kocsis Antal	Koc	436/6	Tóth D. Krisztián	Ttk	1425/3
Kósa-Kiss Attila RO	Kka	35	Tóth Gábor	Ttb	17
Krticka, Jiri CZ	Krt	749	Tóth János	Toj	9
Ladányi Tamás	Lat	2	Tóth Tamás	Tta	39
Lantos Zsolt	Laz	7	Vámosi Márton	Vmm	11
Lőrincz Miklós	Lmi	18	Vicián Zoltán	Vic	188/43
Lukácsy Dorottya	Lyr	4	Vincze Iván	Vii	13
M. Holdinger Emese	Mse	9/1	Vörösházi Villó	Vll	20
Mátis András	Mts	15	Zajáczy György	Zag	351
Mizser Attila	Mzs	1059/67	Zalezák Tamás	Zal	655

Az 1994-es észlelőlista

Akik követik a Meteorban megjelent összefoglalókat, egyáltalán nem fognak meglepődni azon, hogy az 1994-es év legsikeresebb észlelője Szentaskó László volt, 10679 megfigyeléssel. Nem kell talán külön kiemelni, hogy ezzel is megdőlt minden korábbi rekord. Utána John Toone következik 4089 megfigyeléssel, majd José Ripero (3634), Papp Sándor (3334) és Sajtz András (2132) tartozik a legaktívabb észlelők

közé. Mindemellett további öt észlelőtől kaptunk 1000-nél több megfigyelést (Kiss László, Tóth D. Krisztián, Hadházi Csaba, Fidirich Róbert és Mizser Attila). Az inner sanctum adatok száma is jelentősen gyarapodott. Szentaskó László észleléseinek közel fele (5240) esik ebbe a kategóriába. Rajta kívül még 18-an végeztek inner sanctum észleléseket, összesen 1471-et.

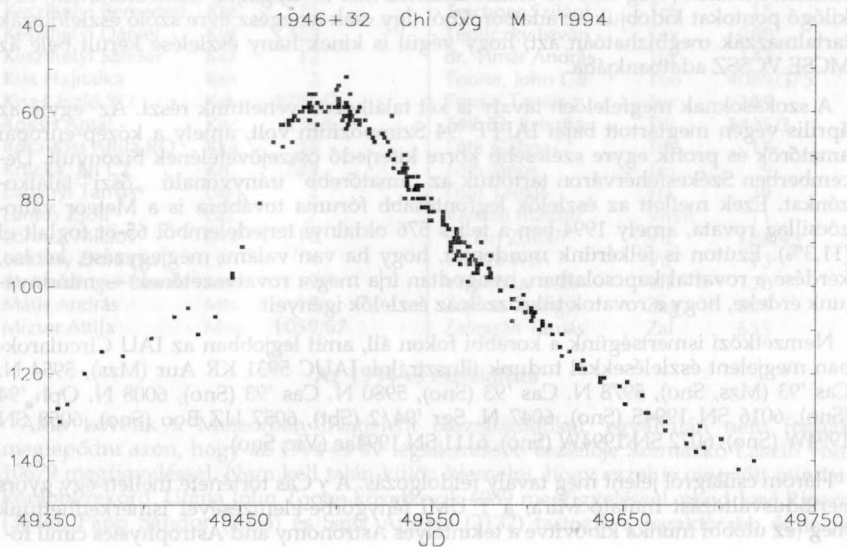
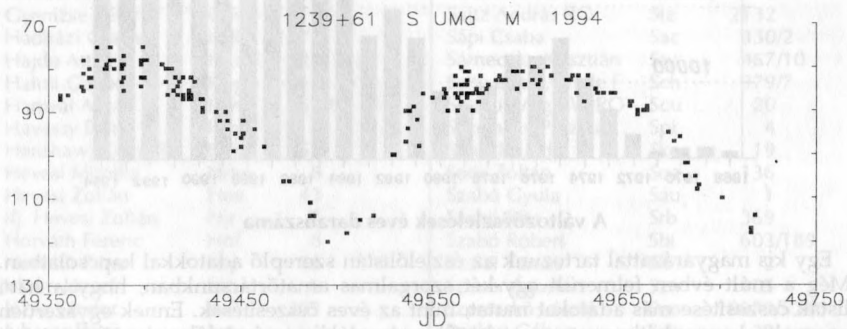
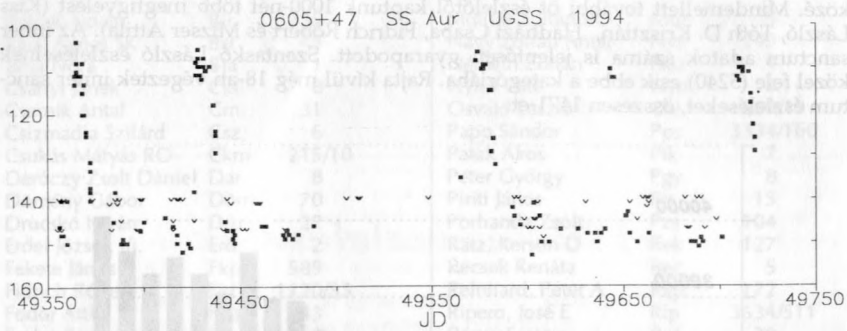
A változóészlelések éves darabszáma

Egy kis magyarázattal tartozunk az észlelőlistán szereplő adatokkal kapcsolatban. Még a múlt évben felmerült egy-két szorgalmas amatőrtársunkban, hogy a havi listák összesítése más adatokat mutat, mint az éves összesítések. Ennek egyszerűen az az oka, hogy a kéthavonta megjelenő beszámolóba az észlelőlapokon feltüntetett számok kerülnek, míg az éves statisztikákhoz már átvizsgáljuk adatbankunkat, és a kilógó pontokat kidobjuk az adatsorokból. Így csak az egész évre szóló észlelőlisták tartalmazzák megbízhatóan azt, hogy végül is kinek hány észlelése került bele az MCSE VCSSZ adatbankjába.

A szokásoknak megfelelően tavaly is két találkozóon vehettünk részt. Az egyik az április végén megtartott bajai IAPPP '94 Szimpózium volt, amely a közép-európai amatőrök és profik egyre szélesebb körre kiterjedő összejövetelének bizonyult. Decemberben Székesfehérváron tartottuk az „amatőrebb” irányvonalú „ősz” találkozónkat. Ezek mellett az észlelők legfontosabb fóruma továbbra is a Meteor változócsillag rovata, amely 1994-ben a teljes 576 oldalnyi terjedelemből 65-öt foglalt el (11,3%). Ezúton is felkérünk mindenkit, hogy ha van valami megjegyzése, kérése, kérdése a rovattal kapcsolatban, nyugodtan írja meg a rovatvezetőnek — mindnyájunk érdeke, hogy a rovatok tükrözzék az észlelők igényeit.

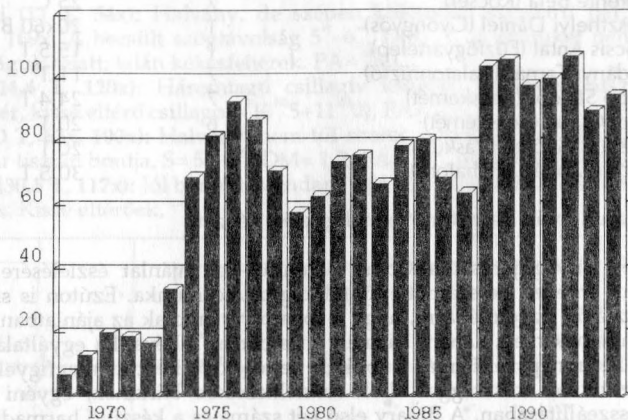
Nemzetközi ismertségünk a korábbi fokon áll, amüt legjobban az IAU Circularokban megjelent észlelésekkel tudunk illusztrálni: IAUC 5931 KR Aur (Mzs), 5954 N. Cas '93 (Mzs, Sno), 5978 N. Cas '93 (Sno), 5980 N. Cas '93 (Sno), 6008 N. Oph '94 (Sno), 6016 SN 1994S (Sno), 6047 N. Sgr '94/2 (Sbt), 6057 UZ Boo (Sno), 6058 SN 1994W (Sno), 6072 SN 1994W (Sno), 6111 SN 1994ae (Vic, Sno).

Három csillagról jelent meg tavaly feldolgozás. A γ Cas története mellett egy gyors periódusváltozást mutató Mira, a T UMi fénygörbe-elemzésével ismerkedhettünk meg (ez utóbbi munka kibővítve a tekintélyes Astronomy and Astrophysics című fo-

lyóiratban is megjelent), míg a sort az elmúlt év közepén kitört szimbiotikus változó, az AG Dra zárta. Így az észlelők megkaphatták a megfelelő visszajelzést munkájuk hasznosíthatóságáról. Mindehhez jó segédeszközt jelent az októberben megjelent Változócsillagok fénygörbéi 1988–1992 c. kiadvány, amely 140 csillag fénygörbéjét tartalmazza.

Mivel az elmúlt év szinte minden szempontból kiugróan jó volt, érdemes röviden áttekinteni a hazai (szisztematikus) változózás negyedszázados történetét néhány grafikonon. Az első ábra az észlelők számának alakulását mutatja 1968 és 1994 között, míg a második az évenként végzett észlelések számát ábrázoló diagram látható. Jelenleg 498865 észlelés van adatbankunkban.

A változócsillag-megfigyelők évenkénti száma

Szentaskó László 1994-es rekordja mellett még megemlítendő, hogy Mizser Attila elvégezte a 40000. észlelését, míg Papp Sándor túljutott a 30000. megfigyelésén, Szentaskó László pedig átlépte a 20000-es határt.

1994-ben a következők segítettek munkánkat: ifj. Bartha Lajos (cikk), Nagy Zoltán Antal (térképek), Szatmáry Károly és Gál János (feldolgozás), Szentaskó László (rovatösszeállítás), Zajác György (adatgyűjtés). A decemberi rovatvezetőváltás zökkenőmentesen megtörtént — itt szeretném megköszönni Mizser Attilának eddigi tevékenységét. Az adatok számítógépre vitelét Kiss László végezte, míg a statisztikai feldolgozások Tepliczky István munkáját dicsérik.

KISS LÁSZLÓ

Változócsillag Atlasz

Jelenleg a következő VA füzetek állnak rendelkezésre: 5, 7, 9, 12, 13, 14, 16, ill. 6, 8 és 11, amíg a készlet tart. A füzetek ára darabonként 100 Ft. A VA-k a rovatvezetőtől rendelhetők meg, rózsaszín postautalványon történő befizetéssel.